

MATERIĀLU KOMPLEKTS PRESEI

Euro banknošu un monētu ieviešanas 10. gadadiena

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

Saturs

Priekšvārds	3
Ievads	4
Gatavošanās pārejai uz euro skaidro naudu 2002. gadā	5
Pāreja uz euro skaidro naudu atsevišķās valstīs	6
Banknošu izgatavošana, laišana apgrozībā, viltojumi un skats nākotnē	8
Banknošu un monētu dizains un pretviltošanas elementi	9
Euro skaidrā nauda kā simbols	11
Euro banknošu un monētu ieviešanas 10. gadadiena	12

Pirms 10 gadiem

, 2002. gada 1. janvārī, euro banknotes un monētas tika ieviestas 12 Eiropas Savienības dalībvalstīs. Euro skaidrās naudas ieviešana bija nepieredzēti sarežģīts uzdevums, tomēr tā norisēja raiti – dažu dienu laikā apgrozībā laida vairākus miljardus banknošu un monētu. Pēdējo gadu laikā euro ieviesušas vēl piecas dalībvalstis, līdz ar to šobrīd euro izmanto 332 miljoni iedzīvotāju 17 dalībvalstīs. Euro kļuvis par Eiropas simbolu, un euro banknotes un monētas – par ikdienas neatņemamu sastāvdaļu. Euro zonas valstu iedzīvotāji var būt pārliecināti, ka Eurosistēma ir stingri apņēmusies nodrošināt cenu stabilitāti vidējā termiņā, saglabājot inflāciju nedaudz zemāku par 2%. 13 gadu laikā kopš valūtas ieviešanas (1999. gadā) vidējā gada inflācija euro zonā saglabājusies tuvu 2%. Eurosistēma darīs visu nepieciešamo, lai pašreizējos grūtajos laikos turpinātu nodrošināt stingru un uzticamu pamatu cenu stabilitātei.

Mario Dragi (Mario Draghi)

Eiropas Centrālās bankas
prezidents

© IMAGO ECONOMICA

Ievads

Šis informatīvais komplekts presei, ko sagatavojusi Eiropas Centrālā banka, satur informāciju par euro banknošu un monētu ieviešanas 10. gadadienu. Tajā ietverta saite uz mapi ECB interneta vietnē. Šīs mapes atvēršanai nepieciešams lietotāja vārds un kods, ko saņemsiet pēc saistību atrunas parakstīšanas. Mapē ietverti faili, kas saistīti ar šo informatīvo komplektu presei, augstas

izšķirtspējas euro banknošu un monētu attēli, fotogrāfijas, kurās redzami iedzīvotāji, veicot darbības ar skaidro naudu, kā arī videomateriāls par euro banknošu izgatavošanu. Šos materiālus drīkst izmantot tikai publikācijās par euro. Lai nodrošinātu atbilstošu materiālu izmantošanu, saņemsiet uzaicinājumu parakstīt saistību atrunu. Turklāt jāievēro euro banknošu reproducēšanas noteikumi.¹

Lai iegūtu sīkāku informāciju, lūdzu, sazinieties ar ECB. Labprāt nosūtīsim jums publikācijas par ECB vēsturi, lomu un funkcijām, kā arī par Eurosistēmu un Eiropas Centrālo banku sistēmu, Eurosistēmas monetāro politiku un banku uzraudzību euro zonā un Eiropas Savienībā. Ir pieejamas arī publikācijas par euro banknotēm un monētām un to pretviltošanas elementiem.²

Papildinformāciju var iegūt, rakstot uz šādu adresi:

European Central Bank

Directorate Communications

Press and Information Division

Kaiserstrasse 29

60311 Frankfurt am Main

Germany

Tālr.: +49 69 1344 7455

Fakss: +49 69 1344 7401

E-pasts: info@ecb.europa.eu

Interneta vietne: www.euro.ecb.europa.eu

¹ Noteikumi par euro banknošu reproducēšanu pieejami interneta vietnē <http://www.ecb.europa.eu/euro/html/reproduction.lv.html>.

² Lai lejupielādētu vai pieprasītu šīs publikācijas, lūdzu, apmeklējiet interneta vietni <http://www.ecb.europa.eu/euro/html/materials.lv.html>.

Gatavošanās pārejai uz euro skaidro naudu 2002. gadā

Banknošu un monētu dizains

Eiropas Monetārais institūts, ECB priekštecis, 1996. gada februārī izsludināja dizaina konkursu. Iesniegtos dizaina paraugus izvērtēja neatkarīgu tirgzinības, dizaina un mākslas vēstures ekspertu žūrija, un par tiem tika noskaidrots sabiedrības viedoklis. Ņemot vērā iegūtos rezultātus, Eiropas Monetārā institūta Padome 1996. gada decembrī izvēlējās uzvarējušo dizaina paraugu. Tā bija dizainu sērija par tēmu "Eiropas laikmeti un stili", kuru izstrādāja *Oesterreichische Nationalbank* mākslinieks Roberts Kalina (*Robert Kalina*) no Vīnes.

Atšķirībā no euro banknotēm, kas ir vienādas visās euro zonas valstīs, monētām ir "Eiropas" puse un "nacionālā" puse, tādējādi attēlojot Eiropas valstu simbolus un vienlaikus atspoguļojot ES vienotību. Eiropas līmeņa dizaina konkursā par monētu Eiropas pusi, uz kuras redzams monētas nominālvērtības skaitlis, uzvarēja Līks Lijkss (*Luc Luyckx*) no Beļģijas Karaliskās naudas kaltnes.

Pārbaude un izgatavošana

Izšķiroša nozīme pārejai uz euro skaidro naudu 2002. gada janvārī bija

sadarbībai ar trešām pusēm. Tas ļāva skaidrās naudas apstrādes iekārtu ražotājiem veikt valsts un centralizētās pārbaudes pirms pārejas uz euro skaidro naudu.

Euro banknošu izgatavošanu uzsāka 1999. gada jūlijā, un iespieddarbi norisinājās 15 dažādās spiestuvēs Eiropas Savienībā. Īstenojot vienotu kvalitātes vadības sistēmu, tika nodrošināts vienots standarts visām euro banknotēm. Lai nodrošinātu pirmo piegādi toreizējām 12 euro zonas valstīm, līdz 2002. gada 1. janvārim tika iespiesti 14,9 mljrd. banknošu – šāds apjoms ir pietiekams, lai noklātu 15 000 futbola laukumu. 16 Eiropas naudas kaltuvēs, izlietojot 250 000 tonnu metāla, tika izkalti aptuveni 52 mljrd. monētu ar kopējo vērtību 15,75 mljrd. euro.

Informācijas kampaņa "Euro 2002" un pāreja uz euro skaidro naudu

Banknošu pretviltošanas elementiem jābūt viegli atpazīstamiem. Tāpēc Euro sistēma 2001. gadā uzsāka visaptverošu informācijas kampaņu "Euro 2002", kuras ietvaros tika rīkotas kampaņas 12 euro zonas valstu plašsaziņas līdzekļos, kas bija vērstas uz banknotēm un

monētām un to pretviltošanas elementiem. Iedzīvotāji tika aicināti pārbaudīt banknotes, tās "aptaustot, apskatot un pagrozot". Šo metodi, kas tika izstrādāta 2001. gadā saistībā ar devīzi "EURO. MŪSU nauda", Eurosistēma izmantoja visos ar euro banknotēm saistītajos komunikācijas pasākumos.

Neraugoties uz problēmām, kas saistītas ar pāreju uz euro skaidro naudu, process noritēja raiti un līdz 2002. gada februārim tika veiksmīgi pabeigts visās euro zonas valstīs. Tā bija pasaulē lielākā skaidrās naudas nomaiņa, kurā bija iesaistīts banku sektors, skaidrās naudas pārvaldītāji, mazumtirgotāji, tirdzniecības automātu nozare un, protams, iedzīvotāji. Panākumus noteica savlaicīgi un rūpīgi sagatavošanas darbi, ko veica visas iesaistītās puses, t.sk. komercbankas, skaidrās naudas apstrādes iekārtu ražotāji un skaidrās naudas apstrādes iestādes, kas jau no sākuma bez bažām apstrādāja jauno valūtu. Galvenais panākumu faktors, bez šaubām, bija tas, ka jauno naudu pieņēma iedzīvotāji.

Nacionālo valūtu izņemšana no apgrozības bija visai sarežģīts process. Neraugoties uz to, līdz 2002. gada 1. martam no apgrozības izņēma vairāk nekā 6 mljrd. banknošu un gandrīz 30 mljrd. nacionālo monētu.

³ Austrija, Beļģija, Francija, Grieķija, Īrija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle, Somija, Spānija un Vācija.

Pāreja uz euro skaidro naudu atsevišķās valstīs (2002., 2007., 2008., 2009. un 2011. gads)

Valsts	Euro banknošu un monētu ieviešana	Nacionālās valūtas kā likumīga maksāšanas līdzekļa beigu datums	Datums, līdz kuram iespējama banknošu apmaiņa	Datums, līdz kuram iespējama monētu apmaiņa
Beļģija	01.01.02.	28.02.02.	neierobežoti	31.12.04.
Vācija	01.01.02.	28.02.02.	neierobežoti	neierobežoti
Igaunija	01.01.11.	14.01.11.	neierobežoti	neierobežoti
Īrija	01.01.02.	09.02.02.	neierobežoti	neierobežoti
Grieķija	01.01.02.	28.02.02.	01.03.12.	01.03.04.
Spānija	01.01.02.	28.02.02.	neierobežoti	neierobežoti
Francija	01.01.02.	17.02.02.	17.02.12.	17.02.05.
Itālija	01.01.02.	28.02.02.	28.02.12.	28.02.12.
Kipra	01.01.08.	31.01.08.	31.12.17.	31.12.09.
Luksemburga	01.01.02.	28.02.02.	neierobežoti	31.12.04.
Malta	01.01.08.	31.01.08.	31.01.18.	01.02.10.
Nīderlande	01.01.02.	28.01.02.	01.01.32.	01.01.07.
Austrija	01.01.02.	28.02.02.	neierobežoti	neierobežoti
Portugāle	01.01.02.	28.02.02.	28.02.22.	31.12.02.
Slovēnija	01.01.07.	14.01.07.	neierobežoti	31.12.16.
Slovākija	01.01.09.	16.01.09.	neierobežoti	31.12.13.
Somija	01.01.02.	28.02.02.	29.02.12.	29.02.12.

2004. gadā Eiropas Savienībai pievienojās 10 valstis. Pēdējo gadu laikā piecas no tām kļuvušas par euro zonas dalībvalstīm: Slovēnija (2007. gadā), Kipra (2008. gadā), Malta (2008. gadā), Slovākija (2009. gadā) un Igaunija (2011. gadā). Līdz šim euro ieviesušas kopumā 17 ES dalībvalstis.

Paredzams, ka visas ES dalībvalstis, izņemot Dāniju un Apvienoto Karalisti, kurām noteiktas nepievienošanās tiesības, pievienosies Monetārajai savienībai un ieviesīs euro, līdzko būs izpildīti konverģences kritēriji.

Pāreja uz euro skaidro naudu atsevišķās valstīs (2002., 2007., 2008., 2009. un 2011. gads)

Euro zonas karte

Banknošu izgatavošana, laišana apgrozībā, viltojumi un skats nākotnē

Banknošu izgatavošana

Eurosistēma ik gadu euro zonas nacionālajām centrālajām bankām nosaka banknošu izgatavošanas prasības un katras nominālvērtības izgatavošanas apjomu. Ikvienas NCB pienākums ir nodrošināt noteiktu daļu no vienas vai vairāku nominālvērtību banknošu gadā izgatavojamā apjoma. Centrālās bankas izgatavo nepieciešamo euro banknošu daļu pašas vai arī piesaista ārējos pakalpojumu sniedzējus. Burts vai valsts kods, kas atrodas pirms sērijas numura,⁴ norāda, kura centrālā banka pasūtījusi attiecīgo banknošu iespiešanu, lai gan banknotes, iespējams, faktiski iespiestas citā valstī. 2011. gadā tika noteikts, ka euro zonas nacionālajām centrālajām bankām jāizgatavo 6 mljrd. euro banknošu 171.3 mljrd. euro vērtībā.

Euro banknošu un monētu apgrozība

Dati

2011. gada vidū apgrozībā atradās 14.2 mljrd. banknošu un 95.6 mljrd. monētu, kuru kopējā vērtība bija attiecīgi 847 mljrd. euro un 22.8 mljrd. euro. Apjoma ziņā lielākais bija 50 euro banknošu īpatsvars (39.5%), savukārt vērtības ziņā lielākais bija 500 euro banknošu īpatsvars (34.3%) un gandrīz tikpat liels (33%) – 50 euro banknošu īpatsvars.

Tendences saistībā ar banknošu piegādi

2008. gada oktobrī, saasinoties finanšu krīzei, ievērojami palielinājās apgrozībā laisto euro banknošu skaits. Jo īpaši tas attiecināms uz banknotēm ar augstu nominālvērtību. Šādu banknošu skaits

minētajā mēnesī bija trīs reizes lielāks nekā 2007. gada oktobrī.

Lai piegādātie apjomi atbilstu pieprasījumam, Eurosistēma ir izveidojusi apgādes un stratēģiskos banknošu krājumus. Apgādes krājumus izmanto, lai apmierinātu banknošu pieprasījumu normālās situācijās, t.sk. sezonāla rakstura pieprasījuma kāpuma gadījumos. Savukārt stratēģiskos banknošu krājumus izmanto, ja kādai NCB sāk trūkt noteiktas nominālvērtības banknošu, kuras nevar piegādāt cita NCB.

Viltotas euro banknotes

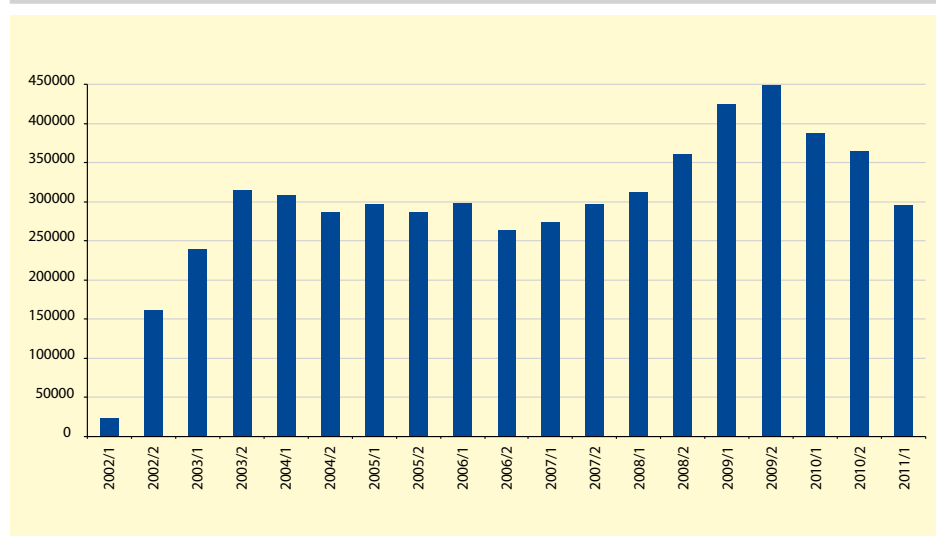
2011. gada 1. pusgadā kopumā no apgrozības izņēma 295 553 viltotas euro banknotes. Salīdzinājumā ar apgrozībā esošo īsto euro banknošu skaitu (2011. gada 1. pusgadā – vidēji 13.8 mljrd.) viltojumu īpatsvars vēl arvien ir ļoti zems. Visbiežāk viltotas 50 euro un 20 euro banknotes. Lai gan

pastāvīgie pretviltošanas pasākumi pilnībā attaisno uzticēšanos euro drošībai, ECB aicina iedzīvotājus būt modriem attiecībā uz viltojumiem un pārbaudīt banknotes, tās "aptaustot, apskatot un pagrozot", kā aprakstīts ECB interneta vietnē,⁵ kā arī pārbaudīt vairāk nekā vienu pretviltošanas elementu.

Skats nākotnē

Neraugoties uz to, ka viltoto banknošu skaits ir ļoti neliels, Eurosistēma veic preventīvus pasākumus pret naudas viltotājiem, izgatavojot vēl grūtāk viltojamas banknotes. Tāpēc ECB Padome apstiprinājusi euro banknošu otrās sērijas veidošanu un ieviešanu, kas tiks īstenota nākamajos gados. Šī jaunā sērija saglabās svarīgākos banknošu pirmās sērijas dizaina elementus. Eurosistēma laikus informēs sabiedrību par jauno banknošu ieviešanu.

No apgrozības izņemto viltoto euro banknošu skaits (2002. gads–2011. gada 1. pusgads)

Avots: ECB.

⁴ Uz *Banque centrale du Luxembourg* emitētajām euro banknotēm ir to valstu centrālo banku kods, kurās izgatavotas Luksemburgas banknotes.

⁵ Sk. <http://www.ecb.europa.eu/pretviltosanasaselementi>.

Banknošu un monētu dizains un pretviltošanas elementi

Banknošu dizains

Logi un durvis euro banknošu aversā simbolizē atvērtības un sadarbības garu Eiropā, bet 12 Eiropas Savienības zvaigznes raksturo Eiropas tautu vienotības, solidaritātes un saskaņas ideālus. Aversā redzams arī ECB prezidenta paraksts.

Katras banknotes reversā attēlots Eiropas satelītattēls un tilts, kas simbolizē ciešo sadarbību un komunikāciju starp Eiropas tautām un Eiropu, un pārējo pasauli.

Eiropas Neredzīgo savienība (EBU) sniedza konsultācijas banknošu izstrādes laikā, lai optimizētu banknošu lietošanu cilvēkiem ar redzes traucējumiem.

Banknošu īstuma noteikšana, tās aptaustot, apskatot un pagrozot

1 PĀRBAUDE AR TAUSTI

Reljefais iespiedums

Dažviet uz banknotes krāsa ir biezāka.

Banknotes papīrs

Papīrs ir ciets un stingrs.

2 APSKATE

Ūdenszīme

Redzams blāvs loga/vārtu attēls un nominālvērtības skaitlis.

Pretviltošanas josla

Redzama tumša līnija.

3 APSKATE SLĪPĀ LENĶĪ

Krāsu maiņas efekts

Uz 50 euro un augstākas nominālvērtības banknotēm nominālvērtības skaitlis maina krāsu no purpursarkanas uz olīvzaļu vai brūnu.

Hologramma

Redzams nominālvērtības skaitlis un simbols «€» vai logs/vārti.

Zeltīta josla

5, 10 un 20 euro banknošu reversā redzama zeltīta josla, uz kuras attēlots banknotes nominālvērtības skaitlis un «€» simbols.

120 x 62 mm

127 x 67 mm

133 x 72 mm

140 x 77 mm

147 x 82 mm

153 x 82 mm

160 x 82 mm

Banknošu un monētu dizains un pretviltošanas elementi

Monētu dizains un īstuma noteikšana

Euro monētām ir Eiropas puse, uz kuras attēlota Eiropas karte un 12 zvaigznes, kas simbolizē Eiropas Savienību, un nacionālā puse, uz kuras redzama nacionālā simbolika vai attēls. Visas euro monētas ir likumīgs maksāšanas līdzeklis visā euro zonā.

1 un 2 euro monētās iestrādāti vairāki pretviltošanas elementi, piemēram, krāsu – zelta un sudraba – kombinācija, kā arī raksts uz 2 euro monētas jostas, kas katrai valstij ir atšķirīgs. Turklāt 1 un 2 euro monētu kārtainā struktūra un unikālās magnētiskās īpašības ļauj monētas daudz drošāk izmantot tirdzniecības automātos.

Ietekme uz vidi

Eurosistēma, kuras sastāvā esošās iestādes rūpējas par dabas aizsardzību, izgatavojot un piegādājot euro banknotes, cenšas apdomīgi izmantot dabas resursus, saglabāt vides kvalitāti un nodrošināt cilvēku veselības aizsardzību. 2003. gadā veiktajā pētījumā tika secināts, ka euro banknošu ietekme uz vidi visā to dzīves ciklā līdzinās ietekmei, ko katrs ES iedzīvotājs atstāj, nobraucot vienu kilometru ar automašīnu vai pusi dienas atstājot ieslēgtu 60W spuldzi. ECB sadarbībā ar banknošu ražošanas nozari neseno ieviesusi Eurosistēmas vides pārvaldības sistēmu, lai palielinātu savu artavu vides aizsardzībā.

Veselība un drošība

Uz banknotēm parasti nelielā daudzumā atrodamas plaši sastopamas baktērijas, kas uz tām nonāk no tādiem avotiem kā, piemēram, pārtikas tirdzniecības vietas. Tomēr baktēriju daudzums ir tik neliels, ka tās nevar izraisīt pat vieglas saslimšanas. Izrādās, ka monētas ir vēl tīrākas nekā banknotes un uz plastikāta kredītkartēm sastopams aptuveni tikpat daudz baktēriju, cik uz skaidrās naudas.

Pirms euro banknošu ieviešanas 2002. gadā tās pārbaudīja saistībā ar iespējamiem riskiem attiecībā uz akūtu orālo toksiskumu, ādas kairinājumu un genotoksiskumu. Šie rezultāti apstiprināja, ka euro banknotes nerada nevienu no iepriekšminētajiem riskiem. Turklāt ECB novērtēja vispārējos veselības un drošības riskus, kas saistīti ar euro banknošu izgatavošanu un lietošanu. Veicot plašas reprezentatīvu paraugu laboratorijas analīzes, pierādījās, ka euro banknotēs vai nu nav bīstamu vielu koncentrācijas vai to koncentrācija ir daudz zemāka par likumā noteikto normu un salīdzināma ar līmeni, kāds attiecināms uz pārtikas produktiem vai ikdienā lietojamiem produktiem, kuriem ir saskare ar cilvēka ķermeni. Lai dotu vēl lielāku artavu veselības un drošības aizsardzībā, ECB sadarbībā ar banknošu ražošanas nozari neseno ieviesusi veselības un drošības pārvaldības sistēmu, kas pārbauda šos faktorus Eurosistēmas vajadzībām.

Euro skaidrā nauda kā simbols

Laika gaitā Eiropas Savienība radījusi vairākus simbolus: karogu, himnu ("Oda priekam"), devīzi, Eiropas dienu (9. maijs) un, protams, vienoto valūtu. Atspoguļojot šo Eiropas Savienības politikas vīziju, uz banknotēm nav nacionālās simbolikas. Tā vietā iedvesma banknošu dizainam gūta no Eiropas vēstures septiņu periodu arhitektūras stiliem, kuru paraugi sastopami visur Eiropā.

Monētu dizains tika izvēlēts pēc citiem principiem: tām ir Eiropas puse un nacionālā puse, uz kuras attēlota attiecīgās valsts simbolika. Tādējādi monētas nemanāmi palīdz cilvēkiem ciešāk identificēties ar Eiropas Savienību, kuras sastāvā ietilpst viņu valsts.

Vienotā valūta ir ekonomiskās un monetārās integrācijas simbols. Tā kopumā veicina uzņēmējdarbību un īpaši atvieglo maksājumus par precēm un pakalpojumiem ārvalstīs. Euro zonas

izveide kontinentā, kur valstu atšķirības ir tik būtiskas, ir ievērojams sasniegums. Pašlaik vairāk nekā 330 milj. iedzīvotāju izmanto euro.

Desmit gadu laikā Eurosistēma izbaudījusi vienotās valūtas sniegtās praktiskās priekšrocības, īpaši attiecībā uz skaidrās naudas aprites ciklu un banknošu iepirkumu. Priekšrocības, kā arī mācības, kas gūtas no šīs plašās un pamatīgās sadarbības, turpinās nest augļus nākotnē.

Euro banknošu un monētu ieviešanas 10. gadadiena

2012. gadā plānoti vairāki pasākumi, lai atzīmētu euro banknošu un monētu 10. gadadienu.

No 2012. gada 1. janvāra līdz 31. martam "euro paaudzes" bērniem (vecumā no 9–12 gadiem), kuri dzīvo Eiropas Savienībā, par godu šim notikumam tiek rīkotas "Euro Run" tiešsaistes sacensības. Bērni var piedalīties "Euro Run" spēlē interneta

vietnē www.euro.ecb.europa.eu un reģistrēt savu rezultātu. Lai piedalītos, jāievada sacensību kods "2012" un derīga e-pasta adrese.

Četri spēlētāji, kuri tiešsaistes sacensībās būs ieguvuši visvairāk punktu, tiks uzaicināti uz ECB, lai 2012. gada maijā piedalītos "Euro Run" pasākumā. Viņiem būs jāsaņem savā starpā par "Euro Run" spēles Eiropas čempiona titulu.

ECB apmeklētāju diena

2012. gada 2. ceturksnī ECB plāno vērt durvis sabiedrībai. Apmeklētāji Euro izstādē vai kādā no ECB banknošu ekspertu organizētajiem semināriem varēs uzzināt visu par euro banknotēm un monētām, sākot no naudas vēstures līdz pat ražošanai.

Ja nevarat ierasties Apmeklētāju dienā, vēlamies jūs informēt, ka 2012. gada beigās Frankfurtē pie Mainas būs apskatāma paplašināta Euro izstāde.

Videomateriāli par euro banknotēm un monētām

Par euro banknošu un monētu pirmajiem desmit gadiem sagatavota īsfilma, kas pieejama 22 Eiropas Savienības valodās. Papildus šajās valodās pieejami arī trīs 20 sekunžu gari video par to, kā pārbaudīt euro banknošu pretviltošanas elementus, banknotes aptaustot, apskatot un pagrozot. Visus videomateriālus var aplūkot ECB interneta vietnē.

Eurosistēma

www.euro.ecb.europa.eu